

2024/1238

14.5.2024.

PREPORUKA KOMISIJE (EU) 2024/1238

od 23. travnja 2024.

o razvoju i jačanju integriranih sustava za zaštitu djece u najboljem interesu djeteta

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 292.,

budući da:

- (1) Zaštita djece od svih oblika nasilja temeljni je cilj Europske unije. U članku 3. stavku 3. Ugovora o Europskoj uniji (UEU) promicanje zaštite prava djeteta utvrđeno je kao cilj Unije. To temeljno pravo jedna je od vrijednosti na kojima se Unija temelji u skladu s člankom 2. UEU-a. U skladu s člankom 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”) prema tom pravu djeca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je potrebna za njihovu dobrobit te u svakom djelovanju koje se odnosi na djecu, bez obzira na to provode li ga tijela javne vlasti ili privatne institucije, primarni cilj mora biti zaštita interesa djeteta. Takva zaštita ne bi trebala biti zajamčena samo unutar Unije nego i u odnosima Unije s ostatkom svijeta u skladu s člankom 3. stavkom 5. UEU-a.
- (2) Zaštita djeteta ujedno je jedan od glavnih ciljeva Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta („Konvencija UN-a”⁽¹⁾), Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLP)⁽²⁾ i drugih međunarodnih pravnih instrumenata⁽³⁾ i pravno neobvezujućih instrumenata na razini UN-a⁽⁴⁾ i Vijeća Europe⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Konvencija UN-a o pravima djeteta iz 1989., kao i Fakultativni protokol UN-a uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji iz 2000., Fakultativni protokol UN-a uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe iz 2000. te Fakultativni protokol UN-a uz Konvenciju o pravima djeteta u pogledu postupka obavješćivanja iz 2011.

⁽²⁾ Vidjeti i protokole uz tu konvenciju kako ih tumači Europski sud za ljudska prava te konvencije Vijeća Europe koje se posebno odnose na djecu, kao što su Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja iz 2007. i Konvencija o kontaktima s djecom iz 2003.

⁽³⁾ Vidjeti posebno Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCPRD) iz 2006., Hašku konferenciju o instrumentima međunarodnog privatnog prava, kao što su Konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980., Konvenciju o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem iz 1993., Konvenciju o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece iz 1996., Konvenciju o međunarodnom namirenju uzdržavanja djeteta i drugim oblicima obiteljskog uzdržavanja iz 2007., Protokol o pravu mjerodavnom za obveze uzdržavanja iz 2007. te Konvenciju Međunarodne organizacije rada br. 182 o zabrani i trenutnim djelovanjima za ukidanje najgorih oblika dječjeg rada iz 1999.

⁽⁴⁾ Vidjeti posebno opće napomene Odbora UN-a za prava djeteta o Konvenciji o pravima djeteta, opće napomene br. 4 Odbora UN-a za prava osoba s invaliditetom o članku 24. – pravo na uključivo obrazovanje, iz 2016., i br. 5 o samostalnom životu i uključivanju u zajednicu, iz 2017., Smjernice o deinstitucionalizaciji, uključujući u hitnim slučajevima, iz 2022., Smjernice Opće skupštine UN-a za alternativnu skrb o djeci iz 2010. i Program održivog razvoja do 2030. iz 2015.

⁽⁵⁾ Vidjeti posebno instrumente koje je donio Odbor ministara: Smjernice o pravosuđu prilagođenom djeci iz 2010., Preporuku o jačanju sustava izvješćivanja o nasilju nad djecom (CM/Rec(2023)8), Preporuku o sudjelovanju djece i osoba mlađih od 18 godina (CM/Rec(2012)2), Preporuku o djelotvornom skrbništvu nad djecom bez pratnje i djecom odvojenom od obitelji u kontekstu migracija (CM/Rec(2019)11), Preporuku o načelima i smjernicama za poštovanje ljudskih prava pri određivanju dobi u kontekstu migracija (CM/Rec(2022)22), Preporuku o smjernicama za poštovanje, zaštitu i ostvarivanje prava djeteta u digitalnom okruženju (CM/Rec(2018)7), Preporuku o pravima djece i socijalnim službama prilagođenima djeci i obiteljima (CM/Rec(2011)12), Smjernice o zdravstvenoj skrbi prilagođenoj djeci iz 2011., Preporuku o pravima djece koja žive u ustanovama (CM/Rec(2005)5) i Strategiju Vijeća Europe o pravima djeteta (2022. – 2027.).

- (3) Poštovanje i ostvarivanje prava djece temelj su strategije EU-a o pravima djeteta (Strategija) ⁽⁶⁾. Komisija se u Strategiji obvezala da će „predstaviti inicijativu usmjerenu na podupiranje razvoja i jačanje integriranih sustava za zaštitu djece” kao jedan od najvažnijih koraka u borbi protiv svih oblika nasilja nad djecom i osiguravanju zaštite djece.
- (4) U Rezoluciji o pravima djece iz 2021. ⁽⁷⁾ Europski parlament naglasio je važnost razvoja i jačanja integriranih nacionalnih i transnacionalnih sustava za zaštitu djece koji raspoložu dostatnim resursima i programima za provedbu i praćenje. U Zaključcima Vijeća o strategiji EU-a o pravima djeteta iz lipnja 2022. države članice pozvane su i da primjenjuju integrirani (koordinirani i multidisciplinarni) pristup zaštiti djece ⁽⁸⁾. Odbor regija u svojem je mišljenju ⁽⁹⁾ naglasio i neophodnost jačanja uloge lokalnih i regionalnih vlasti u integriranim sustavima za zaštitu djece.
- (5) Savjetovanje s više od 1 000 djece putem nove platforme EU-a za sudjelovanje djece ⁽¹⁰⁾ o tome što im je potrebno da bi se osjećala zaštićeno pokazuje da zaštita djece i dalje nije nešto što se podrazumijeva ⁽¹¹⁾. Ova Preporuka temelji se na otvorenom javnom savjetovanju i pozivu na očitovanje. Agencija Europske unije za temeljna prava („FRA”) na zahtjev Komisije izradila je i pregled nacionalnih sustava za zaštitu djece u Uniji i njihova funkcioniranja ⁽¹²⁾. Najvažniji rezultati navedeni su u radnom dokumentu službi Komisije koji se temelji na dokazima i priložen je ovoj Preporuci.
- (6) Važan je zaključak da su nacionalni sustavi za zaštitu djece raznoliki. Ti sustavi osmišljeni su u skladu s konkretnim potrebama i dodijeljenim resursima te oblikovani kulturnim, socijalnim i povijesnim čimbenicima, s različitim stupnjevima decentralizacije. No, postoje i zajednički problemi, primjerice, nedostaci u politikama prevencije i sustavima rane identifikacije, kao i nepostojanje pravovremene i sveobuhvatne potpore (uključujući psihosocijalnu), posebno za djecu kojoj je istodobno potrebno više oblika zaštite, i praćenja. Koordinacijski mehanizmi često su nedovoljni za djelotvoran multidisciplinarni odgovor u kojem sudjeluje više ministarstava ili razina nadležnosti. Poteškoće postoje i u području dostupnosti i koordinacije ljudskih i financijskih resursa. Jasno se pokazalo da su potrebni učinkovitiji i integriraniji sustavi za zaštitu djece.
- (7) Za promicanje kulture nulte tolerancije za nasilje nad djecom potrebno je premostiti razlike između međunarodnih standarda, političkih obveza i mjera te mobilizirati sve relevantne aktere u cijelom društvu ⁽¹³⁾. Pri tom bi trebalo uzeti u obzir sve oblike nasilja, odnosno sve oblike fizičkog i psihičkog nasilja, ozljeđivanja i zlostavljanja, zanemarivanja i nemara, lošeg postupanja i iskorištavanja, uključujući seksualno zlostavljanje, fizički, na internetu ili u virtualnim svjetovima („nasilje nad djecom”). Takvo nasilje uključuje, na primjer, nasilje u obitelji, trgovinu ljudima, seksualno zlostavljanje, rodno uvjetovano nasilje, uključujući sakaćenje ženskih spolnih organa i brak s djetetom, kao i sve oblike vršnjačkog nasilja i tjelesnog kažnjavanja. S obzirom na to ova Preporuka prvenstveno je usmjerena na poticanje razvoja integriranih sustava za zaštitu djece u državama članicama i poboljšanje njihova funkcioniranja te na promicanje zaštite djece kao prioriteta Unije u njezinu vanjskom djelovanju.

⁽⁶⁾ Strategija EU-a o pravima djeteta, COM(2021) 142 final.

⁽⁷⁾ Rezolucija Europskog parlamenta od 11. ožujka 2021. o pravima djece u pogledu strategije EU-a o pravima djeteta (2021/2523(RSP)).

⁽⁸⁾ Zaključci Vijeća od 9. lipnja 2022. o strategiji EU-a o pravima djeteta (10024/22).

⁽⁹⁾ Mišljenje Europskog odbora regija „Jačanje uloge lokalnih i regionalnih vlasti u integriranim sustavima za zaštitu djece”, doneseno na plenarnom zasjedanju 17. i 18. travnja 2024. Vidjeti: Osnovne informacije o mišljenju (europa.eu).

⁽¹⁰⁾ Vidjeti: Platforma EU-a za sudjelovanje djece [Europska unija (europa.eu)].

⁽¹¹⁾ Vidjeti: Integracija sustava za zaštitu djece (europa.eu).

⁽¹²⁾ Vidjeti: *Mapping Child Protection Systems in the EU* – ažuriranje iz 2023. [Agencija Europske unije za temeljna prava (europa.eu)].

⁽¹³⁾ Vidjeti: *High Time to End Violence against Children* [Ured posebnog predstavnika glavnog tajnika UN-a za nasilje nad djecom].

- (8) Da bi se bolje uzela u obzir mišljenja i potrebe djece, što je osnovna namjera ove Preporuke, nacionalni sustavi za zaštitu djece trebali bi biti prilagođeni kontekstu, usmjereni na djecu i organizirani na najprikladnijoj razini upravljanja. Države članice trebale bi olakšati međusektorsku suradnju i koordinaciju među privatnim akterima, lokalnim, regionalnim i nacionalnim tijelima i institucijama, tijelima i agencijama Unije kako bi se osigurao jednak pristup službama za zaštitu djece. Najbolji interesi djeteta trebali bi biti na prvom mjestu, a pritom treba uvažavati mišljenja djece. Integrirani pristup uz to bi trebao povezati prevenciju, rano upozoravanje, prijavljivanje, međusektorsku potporu i praćenje.
- (9) Različiti akteri na svim razinama nadležnosti i u svim sektorima imaju određene odgovornosti u području zaštite djece. Jasno definirane uloge i bliska koordinacija nužne su među svim relevantnim akterima, posebno javnim tijelima (na svim razinama, u skladu s njihovim nadležnostima), privatnim akterima i organizacijama civilnog društva. Relevantni stručnjaci i akteri iz raznih su sektora, kao što su obrazovanje i osposobljavanje (učitelji, nastavno osoblje, službe za potporu na svim razinama, uključujući rani i predškolski odgoj i obrazovanje), socijalne službe (npr. socijalni radnici, pružatelji usluga, pružatelji stambenih i udomiteljskih usluga), zdravstvo (uključujući mentalno zdravlje), pravosuđe i kazneni progon (npr. odvjetnici, suci, policija, stručnjaci koji rade u zatvorenim ili poluzatvorenim ustanovama), azil i migracije, diplomatska i konzularna zaštita, digitalni sektor, sport, slobodno vrijeme, mediji ili kultura, financije, poslovanje i okoliš te tradicionalni i vjerski čelnici. Obitelji i zajednice, kao i sama djeca, imaju nezaobilaznu ulogu u zaštiti djece.
- (10) Razni mehanizmi koji su na raspolaganju državama članicama, među ostalim na razini Unije (zakonodavstvo, politike i financiranje), mogu pridonijeti većoj integraciji i jačanju sustava za zaštitu djece. Nadovezujući se na to, ova se Preporuka temelji na relevantnoj pravnoj stečevini Unije koja se odnosi na prava djece te na neobvezujućim mjerama poduzetima u tom području⁽¹⁴⁾. Cilj joj je utvrditi sveobuhvatan i međusektorski pristup zaštiti djece, i to objedinjavanjem postojećeg prava i mjera kako bi sustavi za zaštitu djece funkcionirali na integriraniji način i bili usmjereni na djecu.
- (11) Promicanje jednakosti i uključenosti u našim društvima neophodno je za sprečavanje nasilja. Djeca s obilježjima koja mogu biti povod za diskriminaciju vjerojatnije će biti žrtve vršnjačkog nasilja. Na primjer, djeca s invaliditetom izložena su većem riziku od toga da postanu žrtve zlostavljanja kod kuće i u ustanovama⁽¹⁵⁾. U petogodišnjem razdoblju prije istraživanja iz 2019. 11 % LGBTI djece u dobi od 15 do 17 godina pretrpjelo je fizički ili seksualni napad zbog pripadnosti LGBTI zajednici⁽¹⁶⁾. Socioekonomski problemi rašireniji su kod djece koja su izložena rasizmu i koja se ustručavaju od otkrivanja svojeg identiteta. To se posebno odnosi na romsku djecu, koja se u svakodnevnom životu često suočavaju s diskriminacijom, antiromizmom i socioekonomskom isključenošću⁽¹⁷⁾. Stoga je nužno da integrirani sustavi za zaštitu djece budu uključivi i da se u okviru njih prema svoj djeci uvijek postupa jednako i bez diskriminacije u skladu s pet Komisijinih strategija za Uniju ravnopravnosti⁽¹⁸⁾, Strategijom EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života⁽¹⁹⁾ te Akcijskim planom za integraciju i uključivanje⁽²⁰⁾. Cilj je Zajedničke komunikacije „Nema mjesta za mržnju” intenzivirati borbu EU-a protiv mržnje u svim njezinim oblicima⁽²¹⁾.

⁽¹⁴⁾ Prilog ovoj Preporuci sadržava neiscrpan pregled relevantnih pravnih akata Unije, dokumenata o politikama i mogućnosti financiranja.

⁽¹⁵⁾ Kako je priznato u Strategiji o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030. (COM(2021) 101 final), a na temelju FRA-ine analize, vidjeti: Nasilje nad djecom s invaliditetom: zakonodavstvo, politike i programi u EU-u | Agencija Europske unije za temeljna prava (europa.eu).

⁽¹⁶⁾ Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA), *A long way to go for LGBTI equality*, 2020.; FRA – Pretraživač podataka o istraživanjima o LGBTI osobama.

⁽¹⁷⁾ Izvješće o evaluaciji okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020., COM(2018) 785 final.

⁽¹⁸⁾ Komunikacija: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025. (COM(2020) 152 final); Komunikacija: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma (COM(2020) 620 final), Preporuka Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (SL C 93, 19.3.2021., str. 1.), Komunikacija: Strategija o ravnopravnosti LGBTIQ osoba 2020. – 2025. (COM(2020) 698 final), Strategija o pravima osoba s invaliditetom (COM(2021) 101 final) i Komunikacija o Akcijskom planu EU-a za antirasizam za razdoblje 2020. – 2025. (COM(2020) 565 final).

⁽¹⁹⁾ Komunikacija Komisije „Strategija EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života (2021. – 2030.) (COM(2021) 615 final).

⁽²⁰⁾ Komunikacija Komisije „Akcijski plan za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021. – 2027.” (COM(2020) 758 final).

⁽²¹⁾ Komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću „Nema mjesta za mržnju: Europa ujedinjena protiv mržnje”, JOIN(2023) 51 final, 6. prosinca 2023.

- (12) O mentalnom zdravlju i psihološkoj potpori mora se voditi računa u svim fazama zaštite djece. Mentalno zdravlje djece tema je Komunikacije Komisije o sveobuhvatnom pristupu mentalnom zdravlju ⁽²²⁾. Komisija prepoznaje da je djetinjstvo faza koja određuje mentalno zdravlje dalje u životu. U sveobuhvatnom pristupu dobrobiti u školama mentalno zdravlje i nenasilna komunikacija neophodni su za sprečavanje vršnjačkog nasilja, među ostalim na internetu, i fizičkog nasilja, u suradnji sa stručnjacima za mentalno zdravlje i obiteljima. To je pitanje posebno naglasila stručna skupina Komisije za poticajna okruženja za učenje za skupine izložene riziku od postizanja slabih rezultata i podupiranje dobrobiti u školi ⁽²³⁾, čime se pridonosi uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. ⁽²⁴⁾ Time se pridonosi provedbi Preporuke Vijeća od 28. studenog 2022. o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha” ⁽²⁵⁾.
- (13) Jedna od glavnih odrednica društvene isključenosti djece jest nejednak pristup ključnim uslugama. One su neophodne za dobrobit djece i razvoj njihovih socijalnih, kognitivnih i emocionalnih vještina. U 11. načelu europskog stupa socijalnih prava ⁽²⁶⁾ navedeno je da sva djeca imaju pravo na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje, pravo na zaštitu od siromaštva i da djeca iz ugroženih sredina imaju pravo na posebne poticajne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti. Osim toga, u Preporuci Vijeća (EU) 2021/1004 ⁽²⁷⁾ o europskom jamstvu za djecu države članice poziva se da spriječe i suzbiju socijalnu isključenost i zajamče djeci kojoj je potrebna pomoć djelotvoran pristup nizu ključnih usluga kao što su obrazovanje, zdravstvena skrb i stanovanje. To se posebno odnosi na djecu koja dolaze iz nestabilnih i nasilnih obiteljskih sredina. Europski stup socijalnih prava, europsko jamstvo za djecu i europska strategija za skrb ⁽²⁸⁾ čine sveobuhvatan politički okvir EU-a za omogućivanje pristupa osnovnim uslugama za djecu u ranjivom ili nepovoljnom položaju. Uz to, Preporukom Vijeća o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju ⁽²⁹⁾ podupiru se države članice u nastojanjima da poboljšaju pristup i kvalitetu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U strategiji EU-a za mlade za razdoblje 2019. – 2027. ⁽³⁰⁾ podsjeća se da je trećina mladih u Europi izložena riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, što utječe na ostvarivanje njihovih socijalnih prava. Mnogi su i dalje izloženi višestrukim oblicima diskriminacije, predrasudama i zločinima iz mržnje. Stoga je neophodno ukloniti razlike i raditi na osiguravanju jednakih mogućnosti za najmlađe naraštaje u Europi, uključujući najmarginaliziranije i najisključenije.
- (14) Zlostavljanje i seksualno iskorištavanje djece poprimaju nove aspekte i sve su češći u Uniji. Ova Preporuka ukazuje na važnost odlučnosti Unije da zaštiti djecu od seksualnog zlostavljanja, na internetu i izvan njega. U strategiji EU-a za učinkovitiju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece ⁽³¹⁾ zauzima se holistička perspektiva o toj vrsti kaznenih djela i predviđa iskorištavanje svih mehanizama dostupnih na razini EU-a, zakonodavnih i nezakonodavnih, kako bi se spriječila i suzbila takva kaznena djela i pružila pomoć žrtvama, te mobiliziranje svih relevantnih dionika, od javnih tijela do privatnog sektora. U okviru te strategije Komisija je donijela Prijedlog uredbe o sprečavanju i suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece ⁽³²⁾, u kojem se pružatelje internetskih usluga obvezuje da spriječe širenje materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece, kao i mamljenje djece. U Direktivi o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece ⁽³³⁾ definiraju se kaznena djela i sankcije u području seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece

⁽²²⁾ Komunikacija o sveobuhvatnom pristupu mentalnom zdravlju (COM(2023) 298 final).

⁽²³⁾ Vidjeti: Stručna skupina Komisije za dobrobit u školama.

⁽²⁴⁾ Komunikacija Komisije o uspostavi europskog prostora obrazovanja do 2025. (COM(2020) 625 final).

⁽²⁵⁾ Preporuka Vijeća od 28. studenoga 2022. o inicijativi „Putevi do školskog uspjeha” i zamjeni Preporuke Vijeća od 28. lipnja 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja (SL C 469, 9.12.2022., str. 1.).

⁽²⁶⁾ Međuinstitucijski proglas o europskom stupu socijalnih prava (SL C 428, 13.12.2017., str. 10.).

⁽²⁷⁾ Preporuka Vijeća (EU) 2021/1004 od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu (SL L 223, 22.6.2021., str. 14.).

⁽²⁸⁾ Komunikacija o europskoj strategiji za skrb (COM(2022) 440 final).

⁽²⁹⁾ Preporuka Vijeća od 8. prosinca 2022. o ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju: ciljevi iz Barcelone za 2030. (SL C 484, 20.12.2022., str. 1.).

⁽³⁰⁾ Rezolucija Vijeća Europske unije i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali unutar Vijeća, o okviru za europsku suradnju u području mladih: strategija Europske unije za mlade za razdoblje 2019. – 2027. (SL C 456, 18.12.2018., str. 1.).

⁽³¹⁾ Strategija EU-a za učinkovitiju borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece (COM(2020) 607 final).

⁽³²⁾ Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece, COM(2022) 209 final.

⁽³³⁾ Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (Direktiva o suzbijanju seksualnog zlostavljanja djece) (SL L 335, 17.12.2011., str. 1.).

i utvrđuju obveze država članica u pogledu sprečavanja tih kaznenih djela te pomoći i potpore žrtvama. Komisija je u okviru strategije donijela prijedlog revizije te direktive ⁽³⁴⁾.

- (15) Djeca moraju biti zaštićena i u fizičkom i u digitalnom okruženju od rizika kao što su (kibernetičko) zlostavljanje i uznemiravanje. To je posebno naglašeno u Zaključcima Vijeća o digitalnom osnaživanju kako bi se zaštitila temeljna prava u digitalnom dobu ⁽³⁵⁾ te o potpori dobrobiti u digitalnom obrazovanju ⁽³⁶⁾. Cilj je Europske strategije za bolji internet za djecu plus ⁽³⁷⁾ (BIK+) osigurati zaštitu, poštovanje i jačanje položaja djece na internetu u novom digitalnom desetljeću, a zaštita maloljetnika važna je tema u zakonodavnom i političkom okviru, na primjer u Aktu o digitalnim uslugama ⁽³⁸⁾, Direktivi o audiovizualnim medijskim uslugama ⁽³⁹⁾, Općoj uredbi o zaštiti podataka ⁽⁴⁰⁾ i inicijativi EU-a o tehnologiji Web 4.0 i virtualnim svjetovima ⁽⁴¹⁾. U okviru strategije BIK+ Komisija se i dalje bori protiv kibernetičkog zlostavljanja, posebno preko mreže centara za sigurniji internet koju sufinancira EU i koji pružaju telefonske linije za pomoć, kao i osposobljavanje i resurse koji će se upotrebljavati u formalnom i neformalnom obrazovnom okruženju.
- (16) Nacionalni pravosudni sustavi država članica trebali bi uzeti u obzir potrebe djece kao žrtava, osumnjičenika, optuženika ili osuđenika, svjedoka ili drugih stranaka u sudskim postupcima kako bi im se olakšalo ostvarivanje prava. U Direktivi o pravima žrtava ⁽⁴²⁾, Direktivi o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima ⁽⁴³⁾ i Strategiji EU-a za prava žrtava (2020. – 2025.) ⁽⁴⁴⁾ izričito su utvrđena ili se nastoje promicati posebna prava i zaštitne mjere za djecu koja su njima obuhvaćena. Žrtvama kaznenih djela potreban je ciljani, integrirani višeagencijski pristup potpori i zaštiti, prilagođen dobi. Za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi trebalo bi primjenjivati multidisciplinarni pristup, posebno za pojedinačnu procjenu posebnih okolnosti, potreba i ranjivosti djeteta. Ova Preporuka dodatno naglašava važnost Uredbe o uzdržavanju ⁽⁴⁵⁾ i Uredbe Bruxelles II.b ⁽⁴⁶⁾ tako što predviđa jačanje prekogranične pravosudne suradnje unutar Unije u građanskim stvarima povezanim s djecom. Središnja tijela imenovana u skladu s Uredbom Bruxelles II.b

⁽³⁴⁾ Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (preinaka) (COM(2024) 60 final).

⁽³⁵⁾ Zaključci Vijeća o digitalnom osnaživanju kako bi se zaštitila temeljna prava u digitalnom dobu, 14309/23, 20. listopada 2023.

⁽³⁶⁾ Zaključci Vijeća o potpori dobrobiti u digitalnom obrazovanju, 14982/22, 28. studenog 2022.

⁽³⁷⁾ Komunikacija „Digitalno desetljeće za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+) (COM(2022) 212 final).

⁽³⁸⁾ Uredba (EU) 2022/2065 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama) (SL L 277, 27.10.2022., str. 1.).

⁽³⁹⁾ Direktiva (EU) 2018/1808 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. studenog 2018. o izmjeni Direktive 2010/13/EU o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) u pogledu promjenjivog stanja na tržištu (SL L 303, 28.11.2018., str. 69.).

⁽⁴⁰⁾ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

⁽⁴¹⁾ Komunikacija „Inicijativa EU-a o tehnologiji Web 4.0 i virtualnim svjetovima: prednost u pripremi za sljedeću tehnološku tranziciju” (COM(2023) 442 final).

⁽⁴²⁾ Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP (SL L 315, 14.11.2012., str. 57.).

⁽⁴³⁾ Direktiva (EU) 2016/800 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o postupovnim jamstvima za djecu koja su osumnjičeni ili optuženi u kaznenim postupcima (SL L 132, 21.5.2016., str. 1.).

⁽⁴⁴⁾ Strategija EU-a za prava žrtava (2020. – 2025.) (COM(2020) 258 final).

⁽⁴⁵⁾ Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja (SL L 7, 10.1.2009., str. 1.).

⁽⁴⁶⁾ Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (SL L 178, 2.7.2019., str. 1.).

imaju ulogu u pružanju pomoći u prekograničnim slučajevima zaštite djece. Djeca su i žrtve trgovine ljudima, iskorištavana na sve moguće načine⁽⁴⁷⁾. Djeca koja su žrtve trgovine ljudima smatraju se posebno ranjivima u skladu s Direktivom o suzbijanju trgovanja ljudima⁽⁴⁸⁾ i posvećen im je poseban dio Strategije EU-a za borbu protiv trgovanja ljudima (2021. – 2025.). Telefonske linije za pomoć djeci (116 111), dežurne telefonske linije za nestalu djecu (116 000) i druge nacionalne telefonske linije za pomoć (djeci) imaju ulogu u sustavima za zaštitu djece.

- (17) Potrebno je kontinuirano raditi na zaštiti prava djece migranata, uključujući djecu bez pratnje koja traže međunarodnu zaštitu. Nasilje je svakodnevna prijetnja djeci u pokretu, posebno onoj koja putuju bez pratnje ili su odvojena od obitelji⁽⁴⁹⁾. Djeca migranti i izbjeglice posebno su ranjiva te im je potrebna posebna i odgovarajuća zaštita, kako je naglašeno u Komunikaciji o zaštiti djece migranata⁽⁵⁰⁾. Djeca su još ranjivija ako su bez pratnje ili su odvojena od obitelji. Nakon ruskog agresivnog rata protiv Ukrajine Komisija se u potpunosti posvetila podupiranju država članica u zaštiti djece raseljene iz Ukrajine na područje EU-a⁽⁵¹⁾. To uključuje potporu za održavanje dežurnih telefonskih linija za nestalu djecu i za pomoć djeci te pomoć u njihovu uključivanju u nacionalne obrazovne sustave i pružanje smjernica državama članicama za brzo povezivanje raseljene djece s nacionalnim sustavima za zaštitu djece⁽⁵²⁾.
- (18) U paktu o migracijama i azilu, za koji se čeka završno donošenje u Vijeću⁽⁵³⁾, uvode se dodatne mjere i obveze zaštite djece koje će morati postati operativne prije nego što se pakt počne primjenjivati. Najbolji interesi djeteta ostaju prioritet u pravnoj stečevini EU-a koja se odnosi na azil. Države članice moraju utvrditi što bi djeci tražiteljima azila moglo biti potrebno nakon prelaska granice i u vezi s tim im izaći u susret, uzimajući u obzir neprekinutost i stabilnost skrbi. Paktom se skraćuju rokovi za imenovanje zastupnika djece i postrožuju standardi povezani s njihovim osposobljavanjem, kvalifikacijama i nadzorom postupanja, pri čemu se naglašava važnost uzimanja u obzir mišljenja djece i pružanja informacija prilagođenih djeci. Skraćuju se rokovi povezani s pristupom sve djece obrazovanju i proširuje pristup djece zdravstvenoj skrbi kako bi im se pružila ista vrsta te skrbi kao i maloljetnim državljanima. Uključuju se čvršća jamstva za maloljetnike u vezi sa zadržavanjem, pri čemu se navodi da se djeca u pravilu ne bi smjela zadržavati. Kako je istaknuto u Akcijskom planu za integraciju i uključivanje⁽⁵⁴⁾, prelazak na potporu namijenjenu odraslima također je važan aspekt koji treba uzeti u obzir u sustavu za zaštitu djece, kako bi taj prelazak bio najbolji i najodrživiji mogući.

⁽⁴⁷⁾ 15 % žrtava trgovine ljudima u EU-u 2022. bila su djeca. Vidjeti: *Žrtve trgovine ljudima u Europi – porast za 10 %, udio državljana EU-a među žrtvama povećao se na 59 %* – Europska komisija (europa.eu).

⁽⁴⁸⁾ Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP (SL L 101, 15.4.2011., str. 1.).

⁽⁴⁹⁾ Ured posebnog predstavnika glavnog tajnika za nasilje nad djecom i Universidad Iberoamericana, *Violence against children on the move From a continuum of violence to a continuum of protection*, 2020.

⁽⁵⁰⁾ Komunikacija o zaštiti djece migranata (COM(2017) 211 final).

⁽⁵¹⁾ Vidjeti: Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću „Privremena zaštita osoba koje bježe od ruske ratne agresije na Ukrajinu: prva godina primjene”, COM(2023) 140 final.

⁽⁵²⁾ Vidjeti: *Izbjeglice iz Ukrajine: zaštita djece* – Europska komisija (europa.eu)

⁽⁵³⁾ Vidjeti: *Izjava predsjednice Europske komisije: pakt o migracijama i azilu* (europa.eu)

⁽⁵⁴⁾ Akcijski plan za integraciju i uključivanje za razdoblje 2021. – 2027. (COM(2020) 758 final).

- (19) Unija pruža brojne mogućnosti financiranja zaštite djece od svih oblika nasilja. Sredstva Unije dostupna su za potporu razvoju i jačanju integriranih sustava za zaštitu djece u državama članicama i za druge relevantne mjere. Kako bi olakšala snalaženje s raznim programima, Komisija je uspostavila jedinstveni pristupnik za fondove Unije, koji korisnicima omogućuje da pronađu relevantne mogućnosti financiranja ⁽⁵⁵⁾. Korisnici sredstava Unije moraju poštovati vrijednosti, načela, primjenjivo pravo i ugovorne odredbe Unije. Komisija je uvela mjere za olakšavanje postizanja usklađenosti i uklanjanje mogućih kršenja. Nadalje, kad je riječ o fondovima EU-a obuhvaćenima Uredbom o zajedničkim odredbama ⁽⁵⁶⁾, od država članica zahtijeva se da ispune horizontalne uvjete koji omogućuju provedbu Povelje i Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom (UNCPRD). U skladu s tim države članice dužne su uspostaviti djelotvorne mehanizme kako bi osigurale da programi za koje se daje potpora iz tih fondova Unije i njihova provedba budu u skladu s Poveljom i UNCPRD-om.
- (20) Komisija pruža i namjensku financijsku potporu za sprečavanje i suzbijanje nasilja nad djecom, rodno uvjetovanog nasilja nad djevojčicama i nasilja u obitelji te za zaštitu žrtava takvog nasilja u okviru potprograma Daphne (dio programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti) ⁽⁵⁷⁾. U okviru potprograma Jednakost, prava i rodna ravnopravnost pružaju se dodatne mogućnosti financiranja za promicanje prava i sudjelovanja djece i za borbu protiv diskriminacije s kojom se suočavaju određene skupine djece. Zaštiti djece pridonosi se i financiranjem iz programa Pravosuđe ⁽⁵⁸⁾, posebno u području pravosuđa prilagođenog djeci.
- (21) Putem Instrumenta za tehničku potporu ⁽⁵⁹⁾ na zahtjev se pruža prilagođeno tehničko stručno znanje o osmišljavanju i provedbi strukturnih reformi u državama članicama. To uključuje područja obrazovanja, socijalnih usluga, migracija i upravljanja granicama, zdravstva i pravosuđa, primjerice pružanje potpore za uspostavu dječjih kuća (*Barnahus* ⁽⁶⁰⁾). Integrirani sustavi za zaštitu djece također su dio vodeće inicijative za tehničku potporu za jačanje demokracije i vladavine prava 2024. ⁽⁶¹⁾ Međusektorske reforme mogu pridonijeti borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti djece u okviru vodeće inicijative za provedbu europskog jamstva za djecu, uz istodobno pružanje tehničke potpore u više zemalja.
- (22) Nizom drugih programa financiranja sredstvima Unije mogu se obuhvatiti druga posebna pitanja povezana sa zaštitom i dobrobiti djece. To se posebno može odnositi na mentalno zdravlje djece, njihovo cijepljenje i prevenciju raka u dječjoj dobi i skrb u okviru programa „EU za zdravlje” ⁽⁶²⁾. Siromaštvo i socijalna isključenost djece obuhvaćeni su u okviru Europskog socijalnog fonda plus ⁽⁶³⁾; trgovina djecom i seksualno zlostavljanje djece u

⁽⁵⁵⁾ Vidjeti: Financiranje i natječaji (europa.eu).

⁽⁵⁶⁾ Uredba (EU) 2021/1060 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o utvrđivanju zajedničkih odredaba o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu, Fondu za pravednu tranziciju i Europskom fondu za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu te financijskih pravila za njih i za Fond za azil, migracije i integraciju, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za financijsku potporu u području upravljanja granicama i vizne politike (SL L 231, 30.6.2021., str. 159.).

⁽⁵⁷⁾ Uredba (EU) 2021/692 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi programa Građani, jednakost, prava i vrijednosti te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1381/2013 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EU) br. 390/2014 (SL L 156, 5.5.2021., str. 1.).

⁽⁵⁸⁾ Uredba (EU) 2021/693 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi programa Pravosuđe i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1382/2013 (SL L 156, 5.5.2021., str. 21.).

⁽⁵⁹⁾ Uredba (EU) 2021/240 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. veljače 2021. o uspostavi Instrumenta za tehničku potporu (SL L 57, 18.2.2021., str. 1.).

⁽⁶⁰⁾ Vidjeti: Barnahus.

⁽⁶¹⁾ Vidjeti: Vodeća inicijativa Instrumenta za tehničku potporu za 2024. – Jačanje demokracije i vladavine prava – Europska komisija (europa.eu).

⁽⁶²⁾ Uredba (EU) 2021/522 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi Programa djelovanja Unije u području zdravlja (program „EU za zdravlje”) za razdoblje 2021. – 2027. i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 282/2014 (SL L 107, 26.3.2021., str. 1.).

⁽⁶³⁾ Uredba (EU) 2021/1057 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Europskog socijalnog fonda plus (ESF+) i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1296/2013 (SL L 231, 30.6.2021., str. 21.).

okviru Fonda za unutarnju sigurnost ⁽⁶⁴⁾; potpora za djecu koja nisu građani EU-a povezana s azilom, integracijom ili vraćanjem u okviru Fonda za azil, migracije i integraciju ⁽⁶⁵⁾; pristup nesegregiranim uslugama u obrazovanju, stanovanju, zdravstvenoj skrbi, socijalnoj skrbi i skrbi o djeci u okviru Europskog fonda za regionalni razvoj ⁽⁶⁶⁾. Na reformama, ulaganjima i politikama za sljedeći naraštaj djece i mladih, na primjer za obrazovanje i vještine, može se raditi i u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost ⁽⁶⁷⁾. Unija sufinancira centre za sigurniji internet u državama članicama kako bi omogućila aktivnosti i resurse za bolju informiranost o sigurnosti djece na internetu. Također omogućuje djeci, skrbnicima i nastavnom osoblju da dobiju savjete i prijavljuju materijal koji sadržava seksualno zlostavljanje djece pozivom na telefonske brojeve za pomoć djeci i brojeve za to namijenjenih dežurnih telefonskih linija. I sredstvima iz okvirnog programa Unije za istraživanja i inovacije Obzor Europa ⁽⁶⁸⁾ podupiru se razni projekti zaštite djece – u tematskim područjima istraživanja, među ostalim u području sprečavanja seksualnog iskorištavanja djece te nasilja u obitelji i seksualnog nasilja.

- (23) Zalaganje Unije za zaštitu djece vidljivo je i u njezinu vanjskom djelovanju. U 2022. oko 468 milijuna djece (više od 60 %) živjelo je u zoni sukoba. U 2020. bilo je 160 milijuna djece (9,6 % sve djece u svijetu) žrtava dječjeg rada ⁽⁶⁹⁾. Svakih 10 minuta negdje u svijetu jedna adolescentica izgubi život zbog nasilja ⁽⁷⁰⁾. Rad Unije na poštovanju prava djece i njihovoj zaštiti na globalnoj razini temelji se na načinu na koji se u samoj Uniji podupiru i štite demokracija i temeljna prava. Akcijski plan za mlade u okviru vanjskog djelovanja EU-a ⁽⁷¹⁾ nastoji promicati smisleno sudjelovanje i jačanje položaja djece i mladih u vanjskom djelovanju Unije. Akcijski plan za rodnu ravnopravnost III ⁽⁷²⁾ namijenjen je borbi protiv svih oblika rodno uvjetovanog nasilja. Zaštita djece važan je cilj Smjernica Unije o promicanju i zaštiti prava djeteta te o djeci i oružanim sukobima ⁽⁷³⁾. U Akcijskom planu Unije za ljudska prava i demokraciju (2020. – 2024.) ⁽⁷⁴⁾, primjerice, partnerske zemlje poziva se da uspostave i ojačaju sustave za zaštitu djece te da uvedu politiku nulte tolerancije za dječji rad; predložena uredba o zabrani proizvoda nastalih prisilnim radom na tržištu Unije pridonosi tom cilju. Ta se obveza odražava i u Komunikaciji o dostojanstvenom radu ⁽⁷⁵⁾, kojom se pridonosi borbi protiv dječjeg rada.

⁽⁶⁴⁾ Uredba (EU) 2021/1149 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. srpnja 2021. o uspostavi Fonda za unutarnju sigurnost (SL L 251, 15.7.2021., str. 94.).

⁽⁶⁵⁾ Uredba (EU) 2021/1147 Europskog parlamenta i Vijeća od 7. srpnja 2021. o uspostavi Fonda za azil, migracije i integraciju (SL L 251, 15.7.2021., str. 1.).

⁽⁶⁶⁾ Uredba (EU) 2021/1058 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o Europskom fondu za regionalni razvoj i Kohezijskom fondu (SL L 231, 30.6.2021., str. 60.).

⁽⁶⁷⁾ Uredba (EU) 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost (SL L 57, 18.2.2021., str. 17.).

⁽⁶⁸⁾ Uredba (EU) 2021/695 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi Okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa, o utvrđivanju pravila za sudjelovanje i širenje rezultata te o stavljanju izvan snage uredbi (EU) br. 1290/2013 i (EU) br. 1291/2013 (SL L 170, 12.5.2021., str. 1.).

⁽⁶⁹⁾ Međunarodna organizacija rada i Unicef, *Child labour, Global Estimates 2020, Trends and the road forward*, 2021.

⁽⁷⁰⁾ Unicef, *A Statistical Snapshot of Violence against Adolescent Girls*, 2014.

⁽⁷¹⁾ Akcijski plan za mlade u okviru vanjskog djelovanja EU-a 2022. – 2027., Promicanje konkretnog sudjelovanja i osnaživanja mladih u okviru vanjskog djelovanja EU-a za održiv razvoj, ravnopravnost i mir (JOIN(2022) 53 final)

⁽⁷²⁾ Akcijski plan EU-a za rodnu ravnopravnost (GAP) III – Ambiciozan plan za rodnu ravnopravnost i jačanje položaja žena u okviru vanjskog djelovanja EU-a (JOIN(2020) 17 final).

⁽⁷³⁾ Smjernice EU-a o djeci u oružanim sukobima, ažurirane 2008.

⁽⁷⁴⁾ Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju za razdoblje 2020. – 2024. (JOIN(2020) 5 final).

⁽⁷⁵⁾ Komunikacija o dostojanstvenom radu u cijelom svijetu za globalnu pravednu tranziciju i održiv oporavak (COM(2022) 66 final).

- (24) Itekako je potrebno zaštititi djecu od klimatskih promjena i opasnosti za okoliš, na području EU-a i u svijetu. Mnogo je vjerojatnije da će uništavanje okoliša ostaviti ozbiljne posljedice na djeci nego na odraslima, uključujući nepovratne i cjeloživotne posljedice i smrt⁽⁷⁶⁾, klimatske promjene, onečišćenje i gubitak bioraznolikosti. To povećava rizik od teških kršenja prava djece, posebno u oružanim sukobima zbog raseljavanja, gladi i povećanog nasilja⁽⁷⁷⁾. Potrebno je pozabaviti se različitim učincima klimatskih promjena i uništavanja okoliša na žene, djecu i ranjive skupine⁽⁷⁸⁾. U Smjernicama o strategijama i planovima prilagodbe država članica iz 2023.⁽⁷⁹⁾ među dionicima za koje postoji veća vjerojatnost da će na njih utjecati klimatske promjene i koje također treba uključiti u proces prilagodbe klimatskim promjenama istaknuta su djeca. Pri poduzimanju mjera za borbu protiv klimatskih promjena stranke bi trebale poštovati, promicati i uzimati u obzir svoje obveze u pogledu ljudskih prava, uključujući prava djece⁽⁸⁰⁾. Okvir za globalni cilj prilagodbe, kako je donesen na konferenciji COP28⁽⁸¹⁾, potiče stranke da osiguraju međugeneracijsku ravnopravnost i socijalnu pravdu, uzimajući u obzir ranjive skupine, što uključuje djecu. Za to je potrebno i osigurati aktivno sudjelovanje djece u donošenju odluka o pitanjima koja presudno utječu na zaštitu njihovih prava. Perspektiva djece i mladih dio je aktivnosti europskog klimatskog pakta⁽⁸²⁾, a posebno mreže njegovih ambasadora i partnera.
- (25) Ova je Preporuka upućena državama članicama. Zemlje kandidatkinje, potencijalne kandidate za pristupanje Uniji i zemlje obuhvaćene politikom susjedstva Unije također se potiče da slijede ovu Preporuku,

DONIJELA JE OVU PREPORUKU:

Predmet

1. Države članice trebale bi poduzeti djelotvorne, primjerene i razmjerne mjere za daljnji razvoj i jačanje integriranih sustava za zaštitu djece s ciljem zaštite djece od svih oblika nasilja, što uključuje sve oblike fizičkog i psihičkog nasilja, ozljeđivanja i zlostavljanja, zanemarivanja i nemara, lošeg postupanja i iskorištavanja, uključujući seksualno zlostavljanje, fizički, na internetu i u virtualnim svjetovima („nasilje nad djecom”).
2. Države članice trebale bi primjenjivati integriraniji pristup u najboljem interesu djeteta. Djeca su sve osobe koje nisu navršile 18 godina⁽⁸³⁾.

Usmjeravanje sustava zaštite na djecu

Poštovanje djece kao nositelja prava, slušanje njihovih mišljenja, dijeljenje informacija s djecom u skladu s njihovom dobi te informiranje javnosti

3. Države članice uvijek bi prvenstveno trebale voditi računa o najboljim interesima djeteta i osigurati da se djeca priznaju, poštuju i štite kao nositelji prava i da uživaju bespogovornu zaštitu.

⁽⁷⁶⁾ Report of the UN Special Rapporteur on the issue of human rights obligations relating to the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment, A/HRC/37/58, 2018., odjeljci 57. i 58.

⁽⁷⁷⁾ Opća napomena br. 26 Odbora UN-a za prava djeteta o pravima djece i okolišu s posebnim naglaskom na klimatskim promjenama, 2023.

⁽⁷⁸⁾ Zajednička komunikacija o traženju rješenja za utjecaje klimatskih promjena i uništavanja okoliša (JOIN(2023) 19 final).

⁽⁷⁹⁾ Obavijest Komisije – Smjernice o strategijama i planovima prilagodbe država članica (SL C 264, 27.7.2023., str. 1.).

⁽⁸⁰⁾ Službeno stajalište EU-a za pregovore na konferenciji COP28 u Zaključcima Vijeća o pripremama za 28. konferenciju stranaka (COP28) Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC), Dubai, 17. listopada 2023.

⁽⁸¹⁾ UNFCCC, *Global goal on adaptation*.

⁽⁸²⁾ Vidjeti: Europski klimatski pakt – Europska unija (europa.eu)

⁽⁸³⁾ Kako je definirano u Konvenciji UN-a o pravima djeteta.

4. Države članice trebale bi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini uvesti mehanizme kojima se djeci omogućuje slobodno iznošenje mišljenja o pitanjima koja se na njih odnose na smislen, uključiv, pristupačan i siguran način. U tim bi pitanjima države članice trebale raditi na jačanju položaja djece, konkretno uzimanjem u obzir njihovih mišljenja u skladu s njihovom dobi i zrelošću, a posebno osiguravanjem njihova uključivanja u razvoj, praćenje i evaluaciju strategija, politika, programa i službi za zaštitu djece.
5. Države članice trebale bi aktivno informirati javnost o pravima i potrebama djece, jačanju njihova položaja i o preventivnim i zaštitnim mjerama. Takve bi mjere trebale uključivati mogućnosti prijavljivanja nesigurnih situacija i primanja potpore, uključujući psihološku potporu, te informacije o posebnim rizicima povezanim s bilo kojim oblikom nasilja nad djecom, uključujući seksualno zlostavljanje djece. Države članice trebale bi pružiti informacije javnosti, uključujući djecu, njihove roditelje i skrbnike, sve odrasle osobe u kontaktu s djecom u svim sektorima i sve relevantne dionike.
6. Države članice trebale bi poticati i promicati korištenje jezika prilagođenog djeci, među ostalim u školama, putem dionika i u medijskim kampanjama, uključujući društvene mreže. Taj bi jezik trebao biti prilagođen dobi, zrelosti i potrebama djece.

Uspostavljanje uključivih sustava za zaštitu djece

7. Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurale da se prema djeci uvijek postupa bez diskriminacije i štiti njihovo dostojanstvo. Takvo postupanje trebalo bi biti primjereno njihovoj dobi, zrelosti i razini razumijevanja i prilagođeno njihovoj njihovoj osobnosti, interesima i eventualnim posebnim potrebama. Države članice trebale bi nastojati osigurati da sva djeca, u svojoj raznolikosti, mogu uživati ista prava na pristup i zaštitu na cijelom njihovom državnom području, u urbanim, ruralnim i udaljenim područjima i u najudaljenijim regijama Unije na ravnopravnoj osnovi. Na temelju članka 21. Povelje zabranjena je „svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske osobine, jezik, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, dob ili spolna orijentacija”.
8. Države članice trebale bi pružiti ciljanu potporu određenim skupinama djece, kao što su djeca kojoj je potrebna pomoć, djeca u posebnom nepovoljnom položaju i djeca kojima prijete diskriminacija ili se suočavaju s posebnim rizikom od nasilja kako bi omogućile dostupne, kvalitetne usluge prilagođene djeci i skrb za svu djecu. Države članice trebale bi posebno obratiti pozornost na postupanje u skladu s preporukama utvrđenima u europskom jamstvu za djecu i nacionalnim akcijskim planovima donesenima u tom kontekstu, među ostalim dodjelom odgovarajućih sredstava.
9. Države članice potiče se da provode relevantne mjere za djecu, što uključuje borbu protiv diskriminacije djece i osiguravanje njihove zaštite, u okviru nacionalnih akcijskih planova, mjera i strategija donesenih u kontekstu Komisijinih strategija za Uniju ravnopravnosti, Strategije EU-a za suzbijanje antisemitizma i njegovanje židovskog načina života i akcijskog plana za integraciju i uključivanje.

Zaštita djece u fizičkom i digitalnom okruženju

10. Države članice trebale bi poduzeti mjere kako bi osigurale da se djeca osjećaju i budu sigurna u svim fizičkim prostorima, posebno u školi, uključujući rani i predškolski odgoj i obrazovanje, tijekom izvanškolskih, kulturnih i sportskih aktivnosti, te u javnim prostorima.
11. Države članice poziva se da dodatno informiraju javnost o važnosti zaštite svih temeljnih prava, uključujući privatnost i osobne podatke, u digitalnoj sferi te da šire informacije o potpori dostupnoj djeci koja su žrtve nasilja u digitalnom okruženju. Države članice trebale bi poduzeti mjere kako bi se djeca osjećala sigurna u internetskom prostoru, uključujući mjere za poboljšanje digitalne pismenosti i sigurne upotrebe digitalnih tehnologija među djecom koristeći jezik prilagođen njihovoj dobi, zrelosti i potrebama kako bi djeca sigurno napredovala u digitalnom okruženju. I o tome bi trebalo informirati i educirati obitelji, skrbnike i škole, počevši od rane dobi, uz potporu relevantnih stručnjaka, primjerice iz centara za sigurniji internet.
12. Države članice potiče se na nastavak koordinacije s Komisijom kako bi se povećala zaštita, digitalno osnaživanje i sigurnost djece na internetu, posebno u provedbi Europske strategije za bolji internet za djecu plus i u okviru uspješne provedbe Akta o digitalnim uslugama. Posebnu pažnju trebalo bi posvetiti inicijativama za informiranje javnosti o novim izazovima za sigurnost i dobrobit djece koji proizlaze iz umjetne inteligencije, virtualnih svjetova, prekomjerne izloženosti digitalnom sadržaju, digitalnih prijetnji (kao što su govor mržnje, kibernetičko zlostavljanje, uznemiravanje, seksualno zlostavljanje djece, mamljenje i nasilni sadržaj) i agresivnog marketinga, uključujući putem mjera za zaštitu djece.

Zaštita integriteta i mentalnog zdravlja djece

13. Državama članicama preporučuje se da poduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu tjelesnog i mentalnog integriteta djece. Tim bi mjerama trebalo:
 - (a) zaštititi cjelokupni fizički i mentalni integritet, razvoj i dobrobit djeteta u fizičkom i digitalnom okruženju, uz dužno poštovanje ranjivosti djeteta, potencijalnih posebnih potreba i rizika od diskriminacije;
 - (b) zaštititi djecu od neprimjerenog utjecaja komercijalnih interesa, kao što su (digitalno) kockanje, agresivno oglašavanje i konzumacija alkohola, duhana i nezdrave hrane, uz istodobno sprečavanje ovisnosti i zaštitu djece od rizika od ovisnosti.
14. Države članice trebale bi odrediti djecu kao prioritetnu ciljnu skupinu u svojim nacionalnim strategijama za mentalno zdravlje te pružiti sveobuhvatnu potporu, uključujući prevenciju poremećaja psihičkog zdravlja i psihološku potporu, kako bi se stvorilo okruženje u kojem se djeca osjećaju sigurnima i u kojem mogu iznijeti svoju zabrinutost.
15. Države članice trebale bi informirati javnost o zdravlju, uključujući probleme s mentalnim zdravljem i cijepljenje djece. Države članice potiče se da olakšaju provedbu pristupačnih programa promicanja zdravlja i prevencije bolesti usmjerenih na djecu te da osiguraju pravodobnu i odgovarajuću medicinsku skrb, psihosocijalnu potporu i obrazovnu pomoć djeci suočenoj s dijagnozom raka. Djeci bi trebale osigurati i djelotvoran pristup zdravoj prehrani i redovitoj tjelesnoj aktivnosti. U takve bi programe trebala biti uključena i djeca s ovisnostima.
16. Države članice trebale bi izdvojiti odgovarajuće ljudske i financijske resurse za pružanje relevantne zdravstvene potpore, uključujući pristup psihološkoj potpori od ranih faza. U tu bi svrhu države članice trebale na najbolji mogući način iskoristiti dostupna sredstva Unije.

17. Državama članicama preporučuje se da u okviru sveobuhvatnih planova za suzbijanje vršnjačkog nasilja poduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za sprečavanje vršnjačkog nasilja i zaštitu djece od njega, među ostalim na internetu. Takve bi mjere, uzimajući u obzir dob i ranjivost djece, trebale biti usmjerene na borbu protiv nasilja, predrasuda i diskriminacije te poticanje empatije i stvaranja pozitivnog i sigurnog ozračja zaštite u školi i oko nje te u slobodnim i digitalnim aktivnostima. U razvoju tih mjera trebali bi sudjelovati učitelji i nastavno osoblje, obrazovna tijela, zdravstveni djelatnici (uključujući one koji rade u području mentalnog zdravlja), učenici i obitelji. Mjerama bi se trebala osigurati prevencija i rana identifikacija te pružiti jasne smjernice, osposobljavanje i praktični alati kako bi žrtve, druge prisutne osobe, kao što su učitelji, školsko osoblje, treneri, učenici i roditelji, kao i počinitelji znali kako postupati i nositi se s nasiljem. Takve mjere trebale bi uključivati i pružanje informacija o tome kako prijaviti i intervenirati u slučajevima vršnjačkog zlostavljanja, kako zatražiti pomoć i potporu te kako preokrenuti zlostavljачko i toksično ponašanje.

Opći okvir integriranih sustava za zaštitu djece

Uspostava i djelotvorna provedba dosljednog pravnog i političkog okvira

18. Države članice poziva se da dodatno razviju i ojačaju integrirane sustave za zaštitu djece na temelju sveobuhvatnog nacionalnog pravnog i političkog okvira, i to:
- (a) izradom nacionalnih planova za borbu protiv nasilja nad djecom i osiguravanje zaštite djece;
 - (b) uvođenjem obveze za sve relevantne aktere u relevantnim sektorima, kao što su zdravstvo, obrazovanje i osposobljavanje, socijalna zaštita, pravosuđe, kazneni progon, migracije i azil, digitalizacija, sport, slobodno vrijeme, kultura, mediji, financije, poslovanje i okoliš, da u potpunosti poštuju, štite i postupaju u skladu s pravima djeteta, među ostalim pri provedbi mjera prevencije, izvješćivanja i zaštite te djelotvorne potpore kao odgovor na potrebe djece;
 - (c) osiguravanjem na svim razinama djelotvorne primjene i provedbe nacionalnog zakonodavstva i zakonodavstva Unije o zaštiti djece;
 - (d) procjenom novih zakonodavnih i drugih političkih prijedloga s obzirom na njihov utjecaj na zaštitu djece iz kratkoročne i dugoročne perspektive.

Uspostava koordinacijskih struktura i mehanizama

19. Kao odgovor na potrebe djece, države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere za poboljšanje koordinacije i suradnje svih relevantnih ministarstava i sektora, i to na svim razinama nadležnosti na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini i u prekograničnim situacijama. Takva suradnja i koordinacija trebale bi uključivati sprečavanje nasilja nad djecom, osiguravanje zaštite djece i povećanje integracije nacionalnih sustava za zaštitu djece.
20. Države članice trebale bi promicati interdisciplinarni pristup zaštiti djece koji uključuje sve aktere u području zaštite djece, uključujući privatne aktere, javna tijela, civilno društvo, obitelj, skrbnike i samu djecu, uz istodobno pružanje potpore obiteljima kao primarnim skrbnicima.
21. Države članice posebno bi trebale pojasniti podjelu uloga i odgovornosti među javnim službama i stručnjacima koji rade na zaštiti djece, osiguravajući pritom njihovu multidisciplinarnu koordinaciju i suradnju. Države članice trebale bi promicati primjereno regulirano i nadzirano sudjelovanje privatnog sektora i organizacija civilnog društva, posebno certificiranjem, akreditacijom, registracijom i redovitim provjerama objekata, institucija i stručnjaka koji pružaju skrb i usluge djeci.
22. Države članice također se potiče da uspostave ili imenuju tijelo kojem će biti dodijeljene te odgovornosti u pogledu suradnje i koordinacije, uzimajući u obzir postojeće nacionalne i regionalne strukture i mehanizme.

Poticanje koordinacije s regionalnim i lokalnim akterima

23. S obzirom na važnu ulogu regionalnih i lokalnih vlasti u zaštiti djece od nasilja, sve preporuke upućene državama članicama u ovoj Preporuci trebalo bi tumačiti tako da uključuju regionalna i lokalna tijela ako je konkretno pitanje u njihovoj nadležnosti.
24. Trebalo bi osigurati djelotvornu koordinaciju nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, među ostalim razmjenom iskustava i primjera dobre prakse.
25. Ovisno o slučaju, nacionalna i regionalna tijela trebala bi pružiti odgovarajuću potporu lokalnim programima za zaštitu djece, posebno u pogledu financiranja, osposobljavanja, odgovarajućih i pristupačnih prostora, zaštite djece i protokola, informiranja javnosti te integrirane potpore i praćenja, uključujući sve relevantne lokalne sektore, dionike i samu djecu, te u pogledu potpore za lokalne intervencije u dječjem okruženju i zajednici.

Jačanje ljudskih i financijskih resursa

26. Države članice trebale bi izdvojiti posebna sredstva kako bi osigurale da ljudski i financijski resursi dodijeljeni službama za zaštitu djece budu primjereni za osiguravanje učinkovitog integriranog sustava za zaštitu djece na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini i u svim sektorima. Pri osiguravanju takve dodjele sredstava države članice trebale bi koristiti alate za sustavno praćenje troškova i izradu proračuna usmjerenu na djecu, među ostalim uz najbolje iskorištavanje dostupnih sredstava Unije.
27. Države članice trebale bi se pobrinuti za odgovarajuću raspodjelu resursa i uvjete kako bi se osigurala privlačnost radnih mjesta, posebno planiranjem radne snage, razvojem i pružanjem potpore, uključujući potporu u području mentalnog zdravlja za stručnjake koji rade s djecom.
28. Države članice trebale bi uspostaviti kulturu prava djeteta i odgovornosti svih stručnjaka i odraslih osoba koji su u kontaktu s djecom. Države članice trebale bi razmotriti sustavni razvoj stručnih protokola i standarda za postupke zaštite djece i zaštitne mjere za djecu kako bi se osiguralo da sve organizacije koje rade za djecu i s djecom imaju uspostavljene snažne politike za zaštitu djece i mehanizme za prijavljivanje situacija nasilja.
29. Države članice trebale bi promicati okvire kvalitete za stručnjake za zaštitu djece i odrasle osobe u kontaktu s djecom kako bi se osiguralo da se stručnjaci i djelatnici u praksi koji rade za djecu i s djecom na svim razinama provjeravaju i zapošljavaju s dužnom pažnjom.
30. Države članice trebale bi stručnjacima za zaštitu djece pružati posebno multidisciplinarno obrazovanje, osposobljavanje i smjernice o posebnim kompetencijama povezanim s pravima djece i standardima zaštite djece, s naglaskom na uključivost. To bi trebalo uključivati obrazovanje, osposobljavanje i smjernice o sprečavanju, otkrivanju i djelotvornom odgovoru na rane znakove nasilja nad djecom te o dječjoj psihologiji i komunikaciji na jeziku prilagođenom dobi, s posebnim fokusom na ranjivosti djece. Trebalo bi pružati i osposobljavanje o protokolima za koordinaciju i suradnju u području zaštite djece, uključujući postupke i utvrđivanje uloga i odgovornosti stručnjaka i nadležnih tijela. Države članice potiče se na korištenje financijskih sredstava u okviru dostupnih programa Unije za usavršavanje i prekvalifikaciju te na stalno razvijanje kompetencija stručnjaka za zaštitu djece.

Sveobuhvatnije prikupljanje podataka, jačanje sustava praćenja i evaluacije

31. Države članice trebale bi razviti posebne metodologije za upravljanje podacima kako bi unaprijedile okvire za praćenje i evaluaciju svojih sustava za zaštitu djece.

32. Uz potpuno poštovanje zakonodavstva o zaštiti osobnih podataka, države članice trebale bi organizirati prikupljanje relevantnih službenih raščlanjenih statističkih i drugih podataka (iz administrativnih izvora te iz anketa i drugih vrsta kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja) u vezi s nasiljem nad djecom i zaštitom djece. Trebale bi i posebno raditi na daljnjem razvoju analize trendova, i to redovitim prikupljanjem podataka kako bi se omogućila pravovremena komparativna analiza nasilja nad djecom i učinkovitosti sustava za zaštitu djece te kako bi se poboljšalo prikupljanje podataka o nestaloj djeci u Uniji.
33. Države članice poziva se i da razviju sustave praćenja i evaluacije u skladu s nacionalnim i regionalnim nadležnostima, uključujući pokazatelje prava i dobrobiti djece. Takvo praćenje i evaluacija trebali bi omogućiti da se sustavi za zaštitu djece neovisno prate. To bi mogli preuzeti neovisna nacionalna institucija za prava djece s odgovarajućim resursima ili pravobranitelj za djecu.
34. Države članice trebale bi provoditi istraživanja o nasilju nad djecom i integriranim sustavima za zaštitu djece. Da bi dostupni podaci bili specifični za djecu, u istraživanjima bi izravno trebala sudjelovati i djeca, uz potrebna postupovna jamstva i mjere zaštite podataka te odgovarajuće i pristupačne informacije, metode i alate prilagođene djeci. Potonji bi trebali biti prilagođeni razvojnoj fazi u kojoj se djeca nalaze i njihovoj kulturnoj i jezičnoj raznolikosti te bi trebali biti dostupni i djeci s poteškoćama u razvoju i djeci različite dobi i podrijetla. Rezultate istraživanja trebalo bi analizirati iz perspektive usmjerene na djecu, i to tako da se pri tumačenju rezultata prednost daje perspektivama i iskustvima djece te da se osigura da se djeca saslušaju i uzmu u obzir njihove potrebe i da budu u središtu procesa istraživanja i njegovih ishoda.

Kontinuitet sveobuhvatnih i koordiniranih usluga za odgovaranje na potrebe djece

Potreba za proaktivnim i sustavnim sprečavanjem svih oblika nasilja nad djecom

35. Kako bi spriječile nasilje nad djecom, države članice trebale bi u okviru svojih integriranih sustava za zaštitu djece osigurati dostatne preventivne mjere i mjere za ranu identifikaciju, rano upozoravanje i rano pružanje potpore.
36. Države članice poziva se da potiču sigurno i uključivo okruženje u obrazovanju, uključujući rani i predškolski odgoj i obrazovanje, te u osposobljavanju, uz istodobno suzbijanje diskriminacije i odgovaranje na konkretne ranjivosti. Države članice trebale bi, među ostalim, informirati djecu o njihovim pravima i službama za potporu, educirati stručnjake o ranim znakovima nasilja i protokolima, pratiti i podupirati mentalno zdravlje i dobrobit djece i učitelja, osigurati uspostavu relevantnih mjera i protokola za zaštitu djece te koordinirati rad u obrazovnom i drugim sektorima kako bi se pružila puna potpora obiteljima i djeci u teškim izvanškolskim okolnostima.
37. Državama članicama preporučuje se da zabrane tjelesno kažnjavanje djece u svim okruženjima te da unaprijede integriranu potporu za djecu i njihove obitelji. Države članice trebale bi obiteljima pružati potrebnu socijalnu zaštitu i potporu kako bi se osigurali razvoj i dobrobit djece, među ostalim djelotvornim sprečavanjem takvog kažnjavanja i ranom intervencijom. Države članice trebale bi pružati i potporu za roditeljstvo i obitelj i osiguravati uvjete potrebne za sprečavanje razdvajanja obitelji, u najboljem interesu djeteta.

Osiguravanje prijavljivanja i upućivanja slučajeva nasilja nad djecom

38. Države članice trebale bi uspostaviti sigurne, povjerljive, djeci prilagođene i javno poznate mehanizme za podnošenje pritužbi i prijavljivanje u okviru kojih se poštuju prava djeteta, posebno pravo na privatnost, među ostalim u obliku telefonskih linija za pomoć dostupnih 24 sata dnevno, sedam dana u tjednu, SOS linija i usluga za pomoć na internetu. Takvi mehanizmi trebali bi biti pristupačni, upotrebljavati jezik prilagođen dobi djeteta i biti prilagođeni konkretnim potrebama djece. Države članice trebale bi poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurale da djeca budu dobro informirana o svojim pravima na korištenje tih mehanizama prijavljivanja.

39. Državama članicama preporučuje se da jasno definiraju pravila o prijavljivanju slučajeva nasilja nad djecom. Ako nasilje uključuje nositelja roditeljske odgovornosti ili ako bi mogao postojati bilo kakav drugi sukob interesa između djece kao žrtava i nositelja roditeljske odgovornosti, države članice trebale bi uzeti u obzir najbolji interes djeteta i osigurati da nijedna radnja za koju je potreban pristanak ne bude uvjetovana pristankom nositelja roditeljske odgovornosti.
40. Stručnjaci, posebno stručnjaci koji rade u bliskom kontaktu s djecom u sektorima zaštite djece, obrazovanja, skrbi o djeci i zdravstvene skrbi, trebali bi imati obvezu da nadležnim tijelima prijave ako imaju opravdane razloge vjerovati da je počinjeno ili da će vjerojatno biti počinjeno kazneno djelo, u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom.
41. Svoj djeci, njihovim nositeljima roditeljske odgovornosti ili drugim odgovarajućim odraslim osobama koje zastupaju njihove interese i trećim osobama trebali bi biti dostupni mehanizmi za podnošenje pritužbi kako bi mogli prijaviti nasilje nad djecom.
42. Države članice trebale bi uspostaviti sveobuhvatne multidisciplinarnе mehanizme upućivanja za pritužbe povezane s nasiljem nad djecom, koji bi obuhvaćali sve relevantne sektore, među ostalim zdravstvo (uključujući mentalno zdravlje), socijalnu zaštitu, obrazovanje, pravosuđe i kazneni progon.
43. Za te mehanizme za podnošenje pritužbi, prijavljivanje i upućivanje trebalo dodijeliti odgovarajuće resurse i dobro ih koordinirati unutar integriranog sustava za zaštitu djece kako bi se izbjegla nepotrebna kašnjenja u pružanju potpore.

Osiguravanje kontinuiteta višesektorskih usluga potpore u slučajevima nasilja nad djecom

44. Države članice trebale bi osigurati integrirano upravljanje predmetima uz cjelovitu potporu prilagođenu dobi djeteta, uključujući primjerice zdravstvenu skrb, emocionalnu, psihološku i obrazovnu potporu te svu drugu odgovarajuću potporu koja je potrebna s obzirom na individualne okolnosti djeteta. Države članice trebale bi imenovati odgovarajuću odraslu osobu koja je u kontaktu s djetetom i koja će biti veza s osobama za kontakt u nadležnim tijelima.
45. Države članice trebale bi osigurati relevantnu koordinaciju sa socijalnim službama kako bi se pružila pomoć i potpora djeci žrtvama, njihovoj obitelji i drugim skrbnicima čim nadležna tijela budu imala opravdanu sumnju na nasilje. Trebalo bi uspostaviti i programe za posebnu potporu i ranu intervenciju za djecu koja su počinila ili bi mogla počiniti kaznena djela iz razloga koji su jasno povezani s njihovom obiteljskom ili životnom situacijom.

Deinstitucionalizacija i prelazak na kvalitetnu skrb i usluge u obitelji i u zajednici uzimajući u obzir najbolje interese djeteta

46. Pri smještanju djece u alternativnu skrb države članice trebale bi poduzeti sve mjere kako bi se dala prednost skrbi u obitelji i skrbi u zajednici, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta kao primarni cilj i vodeći računa o potrebama i željama svakog djeteta. Siromaštvo nikad ne bi smjelo biti jedini razlog za smještanje djece u alternativnu skrb.
47. Države članice trebale bi ulagati u kvalitetne nestambene usluge koje se pružaju u obitelji i zajednici, uključujući pristupačno stanovanje, kako bi se što prije pružila potpora djeci s invaliditetom i njihovim obiteljima i tako spriječilo smještanje djece s invaliditetom u ustanove i pružila potpora njihovoj potpunoj uključenosti i sudjelovanju u zajednici.
48. Države članice trebale bi promicati nacionalne strategije i programe za ubrzanje deinstitucionalizacije i prelaska na kvalitetne usluge skrbi u obitelji i zajednici za djecu bez roditeljske skrbi i djecu s invaliditetom, u najboljem interesu djece. Države članice trebale bi utvrditi i primjenjivati primjere dobre prakse deinstitucionalizacije djece s poteškoćama u razvoju kako bi se ubrzala tranzicija s institucijske skrbi na usluge u okviru kojih se pruža potpora u zajednici.

49. Kako bi se osigurao prelazak na deinstitucionalizaciju u najboljem interesu djece, države članice poziva se da riješe problem nedostatka udomiteljskih obitelji, posebno za djecu koja su u nestabilnim situacijama ili imaju složene potrebe ili kako bi braća i/ili sestre ostali zajedno. Posebno bi trebalo dodijeliti odgovarajuća sredstva kako bi se osigurale relevantne usluge potpore za skrb u zajednici ili obitelji. Također bi trebalo osigurati relevantnu provjeru i praćenje te učiniti sve što je potrebno kako bi se izbjeglo da djeca koja ne žive sa svojom izvornom obitelji mijenjaju smještaje. Trebalo bi razmotriti primjere najbolje prakse u pogledu prijelaznog razdoblja i povratka u izvornu obitelj. Trebalo bi izbjegavati smještanje djece bez obiteljske skrbi u neprimjerene objekte (npr. u hotele ili bolničke sobe), osim ako se radi o hitnom prelasku, i to na najkraće moguće vrijeme, uz odgovarajuće zaštitne mjere.
50. Države članice trebale bi osigurati i sveobuhvatnu potporu i pripremne programe za pomoć djeci i mladim odraslim osobama, uključujući djecu i mlade odrasle osobe s invaliditetom i djecu migrante bez pratnje, u tranziciji iz alternativne skrbi, maloljetničkog pravosuđa ili bilo kojih drugih zatvorenih ili poluzatvorenih ustanova u samostalan život i potpunu uključenost u zajednicu. Države članice potiče se da se pobrinu da nacionalni sustavi za zaštitu djece izrade posebne planove za sprečavanje trgovine ljudima, uključujući trgovinu djecom u stambenim ustanovama i ustanovama zatvorenog tipa.

Prilagođavanje pravosuđa djeci

51. Države članice trebale bi poduzeti mjere potrebne za uklanjanje nedostataka u kapacitetima svojeg nacionalnog pravosudnog sustava za odgovor na potrebe djece i olakšavanje djelotvornog ostvarivanja njihovih prava. Konkretno, države članice trebale bi, podložno primjenjivim pravilima iz nacionalnog prava i prava Unije, nastojati osigurati sljedeće:
- (a) da sudski postupci u kojima sudjeluju djeca budu prilagođeni njihovoj dobi, potrebama i ranjivostima;
 - (b) da se djecu pojedinačno procjenjuje i da im se pojedinačno pruža potpora prije, tijekom i nakon sudskog postupka, ovisno o slučaju i na temelju pojedinačnih okolnosti slučaja, u skladu s njihovim konkretnim potrebama, uzimajući u obzir njihovu dob, zrelost i stajališta;
 - (c) da djeca mogu koristiti posebne mjere zaštite tijekom kaznenog postupka, uključujući korištenje komunikacijskih tehnologija i drugih tehničkih alata za davanje ili prikupljanje dokaza, i to s obzirom na njihovu konkretnu ranjivost i procjenu njihovih potreba;
 - (d) da djeca dobivaju informacije o načinima pristupa pravosuđu, općim aspektima vođenja sudskih postupaka koji se na njih odnose i svojim pravima u kontekstu takvih postupaka na lako razumljivom jeziku prilagođenom djeci, uzimajući u obzir eventualne posebne potrebe;
 - (e) da se djeca saslušavaju u sudskim postupcima o svim pitanjima koja se na njih odnose, čime im se pruža stvarna i djelotvorna prilika da iznesu svoja stajališta, bilo izravno ili preko zastupnika; da se njihova stajališta uzmu u obzir kad je riječ o pitanjima koja se na njih odnose, u skladu s njihovom dobi i zrelošću, te bi trebalo izbjegavati sekundarnu viktimizaciju uslijed više saslušanja i ispitivanja;
 - (f) da djeca imaju pristup pravnoj pomoći koja obuhvaća besplatnu i djelotvornu pravnu pomoć u obliku pravnog savjetovanja i pravnog zastupanja u svim fazama sudskih postupaka;
 - (g) da djeca imaju pristup besplatnim uslugama usmenog i pismenog prevođenja u svim fazama sudskog postupka;
 - (h) da djeca u prekograničnim slučajevima imaju pristup videokonferencijama ili drugoj tehnologiji za komunikaciju na daljinu kako bi mogla sudjelovati u postupku i izvođenju dokaza;
 - (i) da djecu tijekom cijelog sudskog postupka prati njihov nositelj roditeljske odgovornosti ili druga odgovarajuća odrasla osoba;
 - (j) da se štite privatnost i osobni podaci djece uključene u sudske postupke;

- (k) da se oduzimanje slobode djeci, a posebno djeci migrantima, uvijek koristi kao krajnja mjera, ograniči na najkraće moguće razdoblje i temelji na pojedinačnoj procjeni djeteta te da budu dostupne odgovarajuće alternativne mjere;
 - (l) da se sprečavanje recidivizma potiče razvojem odgovarajućih programa prevencije i rehabilitacije za osobe koje su osuđene za kazneno djelo koje predstavlja nasilje nad djecom;
 - (m) da alternative sudskim postupcima kao što su usluge restorativne pravde, medijacija, uvjetni odustanak (od kaznenog progona) i alternativno rješavanje sporova budu dostupne kad god mogu biti u najboljem interesu djeteta, ali pod uvjetom da se takvim alternativama djetetu ne onemogućava pristup pravosuđu putem sudskog postupka.
52. Države članice trebale bi uspostaviti zajednički okvir za suradnju i koordinaciju među stručnjacima koji rade s djecom ili za djecu u sudskim postupcima ili intervencijama koje uključuju ili utječu na djecu.
53. Države članice trebale bi namijeniti posebna sredstva kako bi osigurale ciljanu, višeagencijsku suradnju i koordinaciju za potporu djeci koja su u kontaktu s pravosudnim sustavom, posebno žrtvama kaznenih djela, među ostalim uspostavom dječjih kuća u skladu s modelom dječje kuće (*Barnahus*) ili bilo kojim drugim ekvivalentnim modelom u skladu s pravima djece. Države članice trebale bi na najbolji mogući način iskoristiti dostupna sredstva i tehničku potporu na razini Unije.
54. Države članice trebale bi poboljšati suradnju u predmetima povezanim sa zaštitom djece s prekograničnim implikacijama, među ostalim putem pomoći središnjih tijela relevantnih država članica imenovanih u skladu s Uredbom Vijeća (EU) 2019/1111⁽⁸⁴⁾, primjerice intenzivnijim radom na prevenciji, razmjenom primjera dobre prakse među državama članicama, posebno u kontekstu Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima, te olakšavanjem i jačanjem transnacionalne suradnje među akterima koji podupiru djecu.

Posebne mjere za zaštitu djece migranata

55. Države članice trebale bi osigurati da u provedbi pakta o migracijama i azilu i s njim povezanih reformi svojih sustava za prihvata središnju ulogu imaju zaštita djece i stalno uvažavanje najboljih interesa djeteta. To uključuje jasne i rane postupke za pojedinačne procjene najboljih interesa i prioritarnu prilagodbu svih relevantnih postupaka i sustava prihvata dobi, potrebama i ranjivostima djece, u skladu s pravom Unije i međunarodnim pravom. Integrirani sustavi vođenja predmeta trebali bi uključivati i maksimalno povećati potrebne sinergije rada i informacija među državnim akterima i institucijama, uključujući nacionalne službe za zaštitu djece, civilno društvo i međunarodne organizacije, uz poticanje njihova sudjelovanja u postupcima operativne potpore i praćenja, posebno na granicama. Posebno bi trebalo raditi na tome da se djeci osigura pristup namjenskim uslugama i organizacijama na udaljenim lokacijama.
56. Države članice trebale bi posebno raditi na proširenju i jačanju sustava skrbništva za tu djecu kao jednom od glavnih dijelova integriranih sustava za zaštitu djece bez pratnje, među ostalim osiguravanjem brzog određivanja dostatnih zakonskih skrbnika ili zastupnika, sudjelovanjem u aktivnostima Europske mreže za skrbništvo, utvrđivanjem primjera najbolje prakse i razmjenom stručnog znanja. Države članice trebale bi osigurati i djelotvornu potporu za prelazak sve djece bez pratnje u odraslu dob.

⁽⁸⁴⁾ Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (SL L 178, 2.7.2019., str. 1.).

57. Države članice potiče se na izgradnju nacionalnih integriranih sustava za zaštitu djece koji se mogu nositi s raznolikim situacijama u kojima se nalaze djeca migranti (djeca bez pratnje, žrtve trgovine ljudima, djeca koja traže međunarodnu zaštitu ili se spajaju sa svojom obitelji i djeca koja se integriraju u lokalnu zajednicu i pristupaju općim uslugama). Države članice trebale bi osigurati da sustavi za zaštitu djece imaju dovoljno resursa, da njihovo osoblje ima odgovarajuću izobrazbu za odgovor na izazove s kojima se ta djeca suočavaju i da organizacije koje su u izravnom kontaktu s djecom imaju utvrđene interne politike za zaštitu djece. Osobe koje su u kontaktu s djecom posebno bi trebale biti upoznate s aspektima međukulturne komunikacije i mentalnog zdravlja te proći osposobljavanje o tim aspektima. Države članice potiče se da osiguraju da sva djeca dobiju relevantne informacije o svojim pravima i relevantnim postupcima na način prilagođen djeci, njihovoj dobi i predmetnoj situaciji.
58. Države članice trebale bi povećati sudjelovanje djece migranata i djece migrantskog podrijetla obrazovanju, među ostalim u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i istodobno osigurati da takvi programi budu opremljeni za kulturno i jezično raznoliku djecu. Trebalo bi poticati i dopunske mjere kako bi raseljena djeca održavala veze sa zemljom podrijetla.

Zaštita djece kao opći prioritet Unije

Jačanje integriranog pristupa zaštiti djece u vanjskom djelovanju

59. Države članice trebale bi poštovati prava djeteta u svojem vanjskom djelovanju, uključujući vanjsku diplomaciju, razvojnu suradnju i humanitarno djelovanje, kako je utvrđeno u međunarodnim instrumentima za ljudska prava i humanitarno pravo, posebno kad je riječ o pravu na život bez nasilja i pravu na zaštitu.
60. Države članice trebale bi osigurati da njihovo vanjsko djelovanje doprinosi borbi protiv svih oblika nasilja nad djecom, kao što su nasilje u obitelji, trgovina ljudima, seksualno zlostavljanje, rodno uvjetovano nasilje, uključujući sakaćenje ženskih spolnih organa i brakove s djecom, kao i svi oblici vršnjačkog nasilja i tjelesnog kažnjavanja. Države članice poziva se da u okviru vanjske potpore razmotre integrirani pristup zaštiti djece, uključujući socijalnu zaštitu.
61. Države članice trebale bi ublažiti neposredan i dugoročan učinak oružanih sukoba na djecu, dati prednost zaštiti djece u zonama sukoba, spriječiti i reagirati na šest teških kaznenih djela protiv djece, promicati poštovanje ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava na svim sukobljenim stranama, pomagati u rehabilitaciji i reintegraciji djece koja su prethodno bila povezana s oružanim snagama i oružanim skupinama te olakšavati njihov povratak i repatrijaciju ⁽⁸⁵⁾.
62. Države članice trebale bi poboljšati svoj odgovor na konkretne potrebe i ranjivosti djece pogođene oružanim sukobima i podupirati dobno i rodno osjetljive integrirane sustave socijalne zaštite u zajednici u zemljama pogođenima sukobom kako bi se pomoglo u sprečavanju, ublažavanju i oporavku i odgovoru na kršenje prava djece.
63. Države članice trebale bi podupirati djelotvorne mjere za osiguravanje preuzimanja odgovornosti za teška kršenja prava djece u oružanim sukobima.

Iskorjenjivanje dječjeg rada

64. Države članice trebale bi intenzivnije raditi na potpunom iskorjenjivanju dječjeg rada, posebno sprečavanjem dječjeg rada u lancima opskrbe poduzeća koja posluju u Uniji i šire. Države članice poziva se i da spriječe dječji rad i suzbiju njegove temeljne uzroke, među ostalim primjenom integriranog pristupa socijalnoj zaštiti djece i obitelji u okviru vanjske potpore.

⁽⁸⁵⁾ Uzimajući u obzir Smjernice EU-a o djeci i oružanim sukobima.

65. Države članice trebale bi podupirati međunarodnu suradnju, ne samo donošenjem politike nulte tolerancije prema dječjem radu, već i omogućivanjem dostojanstvenog rada za odrasle i mlade starije od minimalne dobi za zaposlenje kako bi se ostvario univerzalan pristup socijalnoj zaštiti, podupiranjem temeljnih prava na radu i promicanjem socijalnog dijaloga.

Zaštita djece od utjecaja klimatskih promjena i opasnosti za okoliš na njihova prava

66. Države članice poziva se da uključe djecu i civilno društvo, uključujući organizacije za prava djece, u donošenje odluka povezanih s klimatskim promjenama. Države članice poziva se da djeci omoguće da slobodno iznesu svoja stajališta i da se takva stajališta uzimaju u obzir pri osmišljavanju i provedbi povezanih mjera, posebno kad je riječ o procesima prilagodbe klimatskim promjenama.
67. Državama članicama preporučuje se da spriječe i saniraju učinke opasnosti za okoliš i štete u okolišu na prava djece te da u svoje planove za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje uključe pristup kojim se štite djeca i koji je prilagođen djeci. Trebalo bi uključiti posebna rješenja za djecu kako bi se smanjili kratkoročni i dugoročni učinci klimatskih promjena na prava djece, među ostalim primjenom pristupa migracijama i raseljavanju uslijed klimatskih promjena koji se temelji na pravima djeteta.

Iskorištavanje mogućnosti u okviru Unijinih postojećih mjera potpore

68. Kako bi dodatno razvile i ojačale svoje sustave za zaštitu djece i kako bi oni funkcionirali na integrirani način u najboljem interesu djeteta, države članice trebale bi koristiti i poticati dionike i stručnjake uključene u sustave za zaštitu djece da koriste razne resurse koji su im na raspolaganju na razini Unije, kao što su zakonodavstvo, politika, komuniciranje, aktivnosti osposobljavanja i informiranja javnosti, razmjena primjera najbolje prakse, mapiranje i izvješćivanje o napretku te financijska i tehnička potpora.
69. Države članice poziva se da osiguraju koordinirani pristup na nacionalnoj, makroregionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini u programiranju i provedbi fondova Unije i da lokalna i regionalna tijela, organizacije civilnog društva, uključujući organizacije koje rade s djecom i za djecu, te socijalne i gospodarske partnere uključe u pripremu, reviziju, provedbu i praćenje programa koji će se financirati sredstvima Unije.
70. Države članice potiče se na korištenje i promicanje Platforme EU-a za sudjelovanje djece, koja je posebno osmišljena kako bi se bolje čuo glas djece i povezali postojeći mehanizmi za sudjelovanje djece na razini Unije.
71. Države članice potiče se na aktivnu razmjenu primjera dobre prakse i iskustava s modelima integracije službi za zaštitu djece te na doprinos radu Mreže EU-a za prava djece. Takav bi doprinos trebao olakšati dijalog i uzajamno učenje među državama članicama.
72. Države članice trebale bi podupirati korištenje alata, primjerice alata za samopraćenje, za ocjenu kvalitete svojih okvira za praćenje i evaluaciju zaštite djece i postojećih podatkovnih sustava te, prema potrebi, podupirati izradu i provedbu akcijskih planova za poboljšanje dostupnosti, kvalitete i usporedivosti podataka povezanih sa zaštitom djece.
73. Države članice poziva se da na najbolji mogući način iskoriste postojeću suradnju i koordinaciju među relevantnim dionicima, uključujući međunarodne partnere, kao što su Vijeće Europe, Međunarodna organizacija rada i Ujedinjeni narodi te civilno društvo na razini Unije i na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

74. Države članice poziva se da u provedbi ove Preporuke, kao i u drugim relevantnim područjima strategije EU-a o pravima djeteta, posebno kad je riječ o tehničkoj pomoći i metodološkoj potpori, primjerice za osmišljavanje i provedbu postupaka prikupljanja podataka, na najbolji mogući način iskoriste potporu koju pruža Agencija Europske unije za temeljna prava.

Sastavljeno u Strasbourgu 23. travnja 2024.

Za Komisiju
Dubravka ŠUICA
Potpredsjednica
